

LEGISLAȚIA ELECTORALĂ ȘI ALEGERI PARLAMENTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA (1989-2019)

ELECTORAL LEGISLATION AND PARLIAMENTARY ELECTIONS IN REPUBLIC OF MOLDOVA (1989-2019)

Ilie GÎRNEȚ

Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

E-mail: iliegirnet@gmail.com

Rezumat. *Articolul dat tratează organizarea alegerilor parlamentare începând cu 1989, când în urma procesului de restructurare, transformarea din societatea moldovenească devenise inevitabilă. De asemenea sunt enumerate cele mai importante schimbări ale sistemului electoral din Republica Moldova, care începe să cunoască reforme de profunzime, menirea cărora era de a pune bazele statului de drept. Articolul permite crearea unei imagini de ansamblu asupra celor opt scrutine electorale parlamentare care au avut loc în Republica Moldova și rezultatul acestora.*

Cuvinte cheie: *Parlament, alegeri parlamentare, Cod Electoral, legislație electorală, sistem electoral, partid politic*

CZU: 342.8(478)1989/2019

Abstract. *This research looks at the organization of the parliamentary elections since 1989, as the changes in the Moldovan society have become unavoidable after the restructuring process. Also, it presents the most significant adjustments to the Moldovan electoral system, with all its deep reforms, aiming to set the foundations of the rule of law. This study allows one to create an overview of the eight electoral ballots held in the Republic of Moldova, and their outcomes, as well.*

Keywords: *Parliament, parliamentary elections, Electoral Code, Electoral Legislation, electoral system, political party*

UDC: 342.8(478)1989/2019

Începând cu 1989, procesul de restructurare și de transformare din societatea moldovenească devenise inevitabil. Liberalizarea a vieții politice din fosta U.R.S.S. a făcut posibilă apariția mișcării pentru restructurare, trezirea conștiinței naționale care au dus la începutul luptei pentru independență. Procesele susnumite au determinat evoluția societății, cristalizarea și afirmarea unei elite intelectuale autohtone care va contribui la formarea noilor instituții statale și la reformarea celor vechi.

Prima încercare de schimbare radicală a unui sistem electoral care nu mai corespundea noilor realități are loc la Conferința a XIX - cea a Partidului Comunist din Uniunea Sovietică (PCUS) din vara anului 1988, prin permisiunea de a înainta mai multe persoane într-o circumscripție electorală. Drept urmare, prin hotărârea Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești

(RSSM) nr. 3625-XI din 24 noiembrie 1989, a fost creată Comisia Electorală Centrală (CEC) pentru alegerea deputaților poporului. Comisia era formată din 21 de membri, cu un mandat de 5 ani, numiți la propunerea sovietelor raionale și orășenești de deputați ai poporului, precum și a organelor republicane ale organizațiilor obștești. Președintele acestei Comisii a fost ales Vladimir Chictenco, care a activat în perioada 1989 –1993. (www.cec.md)

La începutul anului 1990 a fost desfășurată o campanie electorală pentru alegerile de deputați în Sovietul Suprem al republicii. Inițial, la 25 februarie 1990, au participat 85,5% din alegători. (Certan, 2008, p. 60) Ulterior, la 10 martie 1990, au participat mai mult de 600 de candidați. În urma scrutinului electoral în parlament au fost aleși 377 de deputați ai poporului din 380. Primele alegeri parlamentare au fost organizate în baza sistemului electoral majoritar. Candidații la mandatul de deputat erau propuși de colectivele de muncă și organizațiile obștești. Numărul acestora oscila într-o circumscripție electorală de la 2 la 20 de persoane. (Juc, 2001, p. 28)

Noul soviet suprem și-a început lucrările la 17 aprilie. La 27 aprilie 1990 Președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, pe bază de alternativă, este ales Mircea Snegur, cu 196 de voturi „pentru” și 164 „împotriva”. Contracandidatul său, Petru Lucinschi a obținut susținerea doar a 160 de deputați. (Platon, 2007, p. 43) La 11 mai 1990, președinte al Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești a fost ales Ion Hadîrcă, odată cu alegerea lui M. Snegur în funcția de președinte al R. Moldova. La 10 mai 1990 Sovietul Suprem al R.S.S. Moldovenești a operat modificări în articolele 6, 7, și 49 din Constituția republicii. Noua redacție a articolelor 6 și 7 fixa activitatea tuturor partidelor politice în cadrul constituției, fără dreptul de a uzurpa puterea, iar articolul 49 garanta cetățenilor dreptul de asociere liberă în partide politice. Astfel a fost legalizat pluralismul politic ca element intern și indispensabil al statului de drept (Juc, 2001, p. 30-31)

În pofida lipsei unui pluralism politic veritabil, alegerile din 1990 au constituit, totuși, o primă competiție electorală reală.

La 12 octombrie 1993 Parlamentul de legislatura a XII-a în urma unei crize parlamentare acute, s-a autodizolvat, nu înainte însă de a fixa data unui scrutin parlamentar anticipat – 27 februarie 1994. De asemenea, la 14 octombrie 1993 a fost adoptată o nouă lege electorală, prin care s-a trecut de la sistemul electoral majoritar. Noua lege acorda dreptul de vot tuturor cetățenilor, începând cu vârsta de 18 ani, iar pentru a putea fi ales a fost stabilit censul de vârstă de 21 de ani, fără nici o discriminare pe motive rasiale, etnice, politice, profesionale sau după sex etc. Luând în considerare principiul separării puterilor în stat, legea nu acorda dreptul de vot militarilor în termen, iar militarii activi, lucrătorii din procuratură, instituțiile judecătorești, poliție, organele securității naționale nu puteau fi aleși. De asemenea, mandatul de deputat era incompatibil cu orice altă

funcție publică sau privată. (Solomon, 2002, p.79)

Un deputat potrivit legii urma să fie ales de un număr de 28000 de alegători. Legea mai stabilea un prag electoral de 4% și un Parlament cu o structură unicamerală. Totodată era micșorat numărul deputaților de la 380 la 104, precum și durata mandatului de la 5 ani la 4 ani. Actul normativ fundamental permitea, pentru prima dată în istoria recentă a Republicii Moldova, observatorilor străini, precum și celor locali, să asiste la toate operațiunile electorale.

Comisia Electorală Centrală, creată pentru alegerile anticipate din 1994, avea în componența sa 7 judecători ai Judecătoriei Supreme și 17 reprezentanți ai partidelor, organizațiilor social-politice și blocurilor electorale participante în alegeri. Președinte al Comisiei a devenit Nicolae Timofti, fiind ales, prin vot secret, din rândul judecătorilor desemnați, iar conform normelor stabilite atunci, în termen de 3 zile de la constituire, CEC își alegea dintre membrii săi vicepreședintele și secretarul. (www.cec.md)

În cursa electorală s-au avântat treisprezece formațiuni social-politice, partide politice și blocuri electorale din totalul celor 26 înregistrate. Multe dintre ele au apărut între anii 1992-1993. În cursă s-au înscris și 20 de candidați independenți. Pe listele electorale au fost înscrși 1018 candidați. (Cimpoescu, 2012, p. 41)

În campania electorală partidele de dreapta și cele de stânga au venit cu programe electorale contradictorii. Forțele de stânga s-au coagulat în vederea câștigării scrutinului electoral. Procesul dat a început încă din august-septembrie 1993, când Mișcarea „Unitate-Edinstvo” a fost singura care a susținut Partidul Democrat Agrar din Moldova (P.D.A.M.) referitor la dizolvarea anticipată a Parlamentului datorită faptului că acesta nu a dorit să ratifice documentele de la Alma-Ata cu privire la aderarea Republicii Moldova la Comunitatea Statelor Independente (C.S.I.).

În ianuarie 1994, Mișcarea „Unitate-Edinstvo” a ajuns la o înțelegere cu liderii Partidului Socialist din Moldova (P.S.M.), privind participarea în bloc la alegerile parlamentare, astfel, constituindu-se o Coaliție a forțelor de stânga.

În ajunul alegerilor parlamentare din 27 februarie 1994, cea mai serioasă forță politică se prefigura a fi Partidul Democrat Agrar din Moldova, care a înregistrat o afluență masivă de adepți și simpatizanți în frunte cu fosta nomenclatură comunistă de toate nivelele, și care a desfășurat o activitate intensă de creare a structurilor de partid în teritoriu. Astfel în scurt timp au fost create 36 de secții raionale, orașenești, dar și organizații primare ale P.D.A.M., care întruneau aproximativ 23 de mii de membri.

Forțele separatiste din Transnistria și Găgăuzia au ignorat prevederile legislației în vigoare, refuzând să organizeze pregătirea și efectuarea alegerilor parlamentare, astfel împiedicând exercitarea liberă a cetățenilor a dreptului de a

alege și de a fi ales.

Desfășurarea scrutinului electoral cât și campania preelectorală s-au desfășurat cu diferite încălcări ale legislației în domeniu. Au fost semnalate cazuri de denigrare a unor concurenți electorali, a simbolurilor statale, a limbii de stat, se făceau aluzii denigratoare referitor la independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova. (Certan, 2008, p. 79)

Cu toate acestea cota de participare a cetățenilor la alegeri a fost una destul de mare, ridicându-se la 79,31%. Ca rezultat al alegerilor în Parlament au acces 4 formațiuni politice. Majoritatea mandatelor au fost câștigate de P.D.A.M. – 43,18% (56 de mandate), pe locul doi s-a plasat Blocul Electoral al Partidului Socialist din Moldova și Mișcarea „Unitate-Edinstvo” – 22% (28 de mandate), pe locul trei s-a plasat Blocul Țăranilor și Intelectualilor – 9,21% (11 mandate), și Alianța Frontul Popular Creștin-Democrat a obținut 7,53% (9 mandate (Solomon, 2002, p.79).

Alegerile din 27 februarie 1994 au fost primele alegeri libere organizate pe bază de pluripartidism, după mai multe decenii de totalitarism, în care țara a fost parte componentă a U.R.S.S., urmând să aibă o importanță vitală pentru declanșarea proceselor de democratizare a structurilor politice. (Tulbure, & Petkov, 1997, p. 40).

Parlamentul ales la 25 februarie 1994 a adoptat, pe 29 iulie 1994, noua Constituție a Republicii Moldova care a intrat în vigoare la 27 august 1994. Noua Lege Supremă a redus numărul de mandate în Parlament până la 101.

Putem menționa de asemenea că la 16 aprilie 1995 au fost desfășurate alegeri locale generale. Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor din 16 aprilie 1995 a fost constituită o Comisie Electorală Centrală, compusă din 7 judecători ai Judecătoriei Supreme și 4 reprezentanți ai Procuraturii Republicii Moldova. Președinte al Comisiei a fost ales Vasile Pascari, desemnat de Judecătoria Supremă.

Pentru alegerile prezidențiale din 1996, prin Hotărârea Parlamentului nr. 924-XII din 12 iulie 1996, a fost confirmată o nouă componentă nominală a Comisiei Electorale Centrale, președinte al căreia a fost ales Petru Railean, desemnat de Plenul Curții Supreme de Justiție. Comisiei Electorale Centrale își înceta mandatul odată cu depunerea jurământului de către candidatul ales în funcția de Președinte al Republicii Moldova. În caz de necesitate, termenul atribuțiilor Comisiei Electorale Centrale putea fi prelungit prin hotărâre a Parlamentului. Conform articolului 9 al legii sus-numite, Comisia Electorală Centrală se constituia de către Parlament cel târziu cu 90 de zile înainte de ziua alegerilor în următoarea componență: 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție; 3 procurori ai Procuraturii Generale; 3 reprezentanți ai Consiliului Superior al Magistraturii; câte un reprezentant cu drept de vot consultativ din partea fiecărui candidat, înregistrat la funcția de Președinte al Republicii Moldova. Comisia

Electorală Centrală era asistată de un aparat, al cărui personal numeric se confirma de Guvern. (www.cec.md)

La 21 noiembrie 1997, Parlamentul adoptă Codul Electoral. Acesta stabilește modul de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare, pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, în autoritățile publice locale, precum și modul de organizare și desfășurare a referendumurilor. Codul stipulează atât principiile participării la alegeri, cât și restricțiile privind dreptul de a alege și a fi ales. Sunt descrise sistemul organelor electorale și principiile de reprezentare în acestea, atribuțiile Comisiei Electorale Centrale, ale Consiliul Electoral și secției de votare. De asemenea, Codul evidențiază și procedurile judiciare: răspunderea juridică penală sau administrativă pentru încălcarea legislației electorale.

Codul electoral, adoptat la 21 noiembrie 1997, a reunit toate actele legislative referitoare la alegerile prezidențiale, parlamentare și locale, fiind unificate procedurile electorale. În baza Codului electoral, a fost înființată Comisia Electorală Centrală ca organ de stat cu statut permanent, pentru organizarea și desfășurarea alegerilor. Instituirea Comisiei a fost dictată de necesitatea unei structuri competente și specializate în domeniul alegerilor.

Din momentul adoptării, Codul Electoral a suportat mai multe modificări în scopul racordării acestuia la normele internaționale din domeniul electoral, precum și perfecționării procedurilor electorale. Republica Moldova este parte la șapte tratate ONU cu privire la drepturile omului, cele mai importante pentru CEC fiind: Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și Convenția privind drepturile persoanelor cu dezabilități. Republica Moldova a devenit membru al Consiliului Europei în anul 1995 și a ratificat, în 1997, Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Ca rezultat, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a Consiliului Europei s-a angajat în mod regulat în discuții și a lansat opinii vizavi de alegerile din Republica Moldova. Totodată, fiecare cetățean a obținut posibilitatea de a depune la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) reclamații privind încălcarea drepturilor garantate de Convenție. Începând cu anul 1996, misiunea de monitorizare a OSCE a participat și a prezentat rapoarte în cadrul a tuturor scrutinelor electorale desfășurate la nivel național. (www.cec.md)

Activitatea permanentă a CEC a permis creșterea calității și eficienței de gestionare a procesului electoral. Comisia este constituită din 9 membri cu drept de vot deliberativ, mandatul ei fiind inițial, în prima versiune a codului, de 6 ani, ulterior durata acestuia a fost redusă până la 5 ani (Legea nr. 176/2005).

Componența nominală a CEC permanente a fost confirmată prin

hotărârea Parlamentului nr. 1405 din 16 decembrie 1997. Imediat după aceasta, noua componență a elaborat Regulamentul CEC, în baza căruia își desfășoară activitatea, precum și alte regulamente, instrucțiuni, modele de documente electorale în vederea bunei organizări și desfășurării a alegerilor. Primul președinte al Comisiei a fost Dumitru Nidelcu, care a ocupat această funcție timp de 6 ani.

La 22 martie 1998 a fost stabilită prin decret prezidențial data alegerilor pentru Parlamentul Republicii Moldova. Alegerile urmau să se desfășoare conform noului Cod Electoral intrat în vigoare la 8 decembrie a aceluiași an, după sistemul proporțional, pe liste de partid, într-o singură circumscripție electorală națională, în care se alegeau 101 deputați. Codul Electoral mai stabilea și un prag electoral de 4% pentru reprezentare în Legislativ. (Cernenco et al., 2001, p. 77.)

Pentru cele 101 mandate în Parlament s-au înscris în cursa electorală: 6 blocuri electorale, 9 partide, precum și 60 de candidați independenți. Dintre acestea cele mai reprezentative forțe politice au fost: Convenția Democratică din Moldova (C.D.M.) constituită din Partidul Renașterii și Concilierii din Moldova și Frontul Popular Creștin-Democrat din Moldova; Blocul Forțelor Populare-Patriotice constituit la 23 februarie 1998 din P.S.M., Mișcarea „Unitate-Edinstvo”, Uniunea Comuniștilor din Moldova (U.C.M.); Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (P.C.R.M.); Partidul Forțelor Democratice (P.F.D.), și Partidul Democrat Agrar din Moldova (P.D.A.M.). Conducerea autoproclamatei republici nistrene s-a pronunțat împotriva organizării alegerilor pe teritoriul controlat. Activismul populației la alegerile parlamentare din 1998 a fost înalt. Din totalul de 2.324.295 de cetățeni înscriși pe liste, au participat 1.680.470, sau 69,12% din numărul total de alegători din țară.

Mandatele parlamentare au fost repartizate în felul următor: P.C.R.M. – 40 de mandate, Blocul Electoral „Convenția Democratică din Moldova” – 26 de mandate, Blocul Electoral „Pentru o Moldovă Democratică și Prosperă” – 24 de mandate, și Partidul Forțelor Democratice – 11 mandate.

Alegerile Parlamentului Republicii Moldova din 22 martie 1998, au scos în evidență forțe politice noi. Electoratul acordând preferință unui partid de stânga.

La 5 iulie 2000, Parlamentul Republicii Moldova adoptă „Legea cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova”, prin care se stabilea de fapt un sistem de guvernare parlamentar. Tot în anul 2000, este modificat pragul electoral de la 4% la 6%. (Anikin & Solomon, 2011, p. 16)

Regimul parlamentar este considerat mai democratic deoarece oferă aleșilor poporului o pondere mai mare, punând totodată pe umerii aleșilor poporului responsabilități mai mari, mai ales politice. Totodată regimul parlamentar exclude practic posibilitatea instaurării unui regim dictatorial.

Odată cu modificarea și completarea Constituției din vara anului 2000,

Republica Moldova devine un stat cu un regim parlamentar, Legislativului revenindu-i de aici înainte misiunea de a forma și investi Guvernul, cât și de alege a Președintelui Republicii Moldova. Parlamentul ales la 22 martie 1998 și-a încheiat activitatea înainte de termen. (Cernenco et al., 2001, p. 78-79.)

La 25 februarie 2001 au fost organizate alegeri parlamentare anticipate ca urmare a incapacității Parlamentului de a alege șeful statului în decembrie 2000. La alegeri au participat 27 concurenți electorali, inclusiv 5 blocuri electorale, 12 partide și mișcări social-politice și 10 candidați independenți. Rata de participare la scrutin a constituit 67.52%. În urma alegerilor din 25 februarie, trei concurenți electorali — Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (50.07% din voturi), Blocul electoral „Alianța Braghiș” (BeAB) (13.36%) și Partidul Popular Creștin Democrat (8.24%) — au depășit pragul electoral, urmând să fie reprezentați în Parlamentul de legislatura a XV-a, mandatele de deputat fiind distribuite în felul următor: PCRM — 71 mandate, BeAB — 19 și PPCD — 11. (www.e-democracy.md, 2001)

În această perioadă expiră mandatul de 6 ani al primei Comisii Electorale permanente. Prin hotărârea nr. 516 din 18 decembrie 2003, Legislativul a numit o nouă componentă a Comisiei Electorale Centrale. Tot prin aceeași hotărâre, în calitate de președinte a fost confirmat Eugeniu Clim, desemnat de Președintele Republicii Moldova. Ulterior, în legătură cu demisia acestuia, hotărârea a fost modificată, ca președinte fiind confirmat Petru Railean, la fel, desemnat de Președintele Republicii Moldova. (www.cec.md)

La 6 martie 2005 au loc noi alegeri parlamentare. La scrutinul parlamentar au participat 23 de concurenți electorali, inclusiv 2 blocuri electorale, 9 partide sau mișcări social-politice și 12 candidați independenți. Rata de participare la scrutin a constituit 64.84%. În urma alegerilor din 6 martie, trei concurenți electorali au trecut pragul electoral Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (45.98% din voturi), Blocul electoral „Moldova Democrată” (28.53%) și Partidul Popular Creștin Democrat (9.07%), mandatele de deputat au fost distribuite în felul următor: PCRM — 56 mandate, BMD — 34 și PPCD — 11. (www.e-democracy.md, 2005)

La 11 noiembrie 2005 prin Hotărârea Parlamentului nr. 290-XVI a fost confirmată o altă componentă a CEC, stabilindu-se totodată și noua modalitate de desemnare a membrilor. Prin hotărârea nr.290/2005, Comisia Electorală Centrală a fost constituită după o formulă nouă, numărând tot 9 membri cu drept de vot deliberativ. Un membru era desemnat de către Președintele Republicii Moldova, un membru – de către Guvern și 7 membri – de către Parlament, inclusiv 5 de către partidele de opoziție, proporțional numărului de mandate deținute de acestea. Membrii convocați în prima ședință l-au ales ca președinte pe Eugeniu Știrbu, desemnat de Parlament. Comisia respectivă a activat fără modificarea componenței pe durata întregului mandat de 5 ani. (www.cec.md)

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 au fost cea de-a V-a competiție electorală de acest fel după proclamarea independenței Republicii Moldova, la scrutin participând 21 concurenți electorali (la finele campaniei au rămas 17 concurenți). Conform datelor renumărării, rata de participare la scrutin a constituit 57.55%, iar mandatele de deputat au fost distribuite în felul următor: PCRM — 60 mandate, PL și PLDM — câte 15 mandate fiecare și AMN — 11. Parlamentul de legislatura a XVII-a nu a reușit să aleagă Președintele Republicii Moldova și a fost dizolvat, alegerile parlamentare anticipate fiind stabilite pentru data de 29 iulie 2009. (www.e-democracy.md, 2009)

Alegerile din 5 aprilie 2009 au adus critici asupra legislației electorale din partea organismelor internaționale. În Raportul Comisiei Europene: „Implementarea Politicii Europene de Vecinătate în anul 2008”, se menționează că au fost înregistrate „regrese în domeniul legii electorale în timp ce alegerile generale au fost programate pentru luna aprilie 2009”. Parlamentul a adoptat legislație ce interzice deținerea cetățeniei duble sau multiple pentru numeroase categorii de funcționari și de reprezentanți aleși; a modificat Codul Electoral, în aprilie 2008, prin ridicarea pragului electoral pentru intrarea forțelor politice în Parlament și a interzis alianțele pre-electorale. Raportul CE menționează, că într-un aviz comun, Comisia de la Veneția a Consiliului Europei și Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului au declarat că aceste modificări „au constituit un pas înapoi și au recomandat fără echivoc abrogarea acestora înaintea alegerilor din aprilie 2009”, însă aceste recomandări nu au fost urmate. (Gurin, & Boțan, 2010, p. 6-7).

La alegeri parlamentare (anticipate) din 29 iulie 2010 au participat 10 concurenți electorali (la finele campaniei au rămas 8 concurenți). Rata de participare a constituit 58.77%, iar mandatele de deputat au fost distribuite în felul următor: PCRM — 48 mandate, PLDM — 18, PL — 15, PDM — 13 și AMN — 7. (www.e-democracy.md, 2009)

Noul Legislativ efectuează modificări prin Legea nr. 119 din 18 iunie 2010 pentru modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, fiind stabilită o altă procedură de constituire a Comisiei Electorale Centrale. Astfel, Comisia Electorală Centrală este constituită la fel din 9 membri, un membru desemnat de către Președintele Republicii Moldova, iar ceilalți 8 membri – de către Parlament, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției. Componenta nominală a Comisiei se confirmă prin hotărâre a Parlamentului, cu votul majorității deputaților aleși. Președintele, vicepreședintele și secretarul Comisiei Electorale Centrale sunt aleși din rândul membrilor Comisiei Electorale Centrale cu majoritatea de voturi din numărul total al membrilor acesteia. Ședința de alegere a conducerii CEC s-a desfășurat la 15 februarie 2011. Președinte al Comisiei a fost ales Iurie Ciocan, vicepreședinte – Ștefan Urîtu și secretar – Andrei Volentir. (www.cec.md)

La 19 aprilie 2013, Parlamentul a adoptat Legea nr. 94 privind schimbarea sistemului electoral proporțional cu sistemul electoral mixt (proporțional și majoritar). Scopul modificărilor era de a schimba sistemul electoral de la o circumscripție națională unică cu reprezentare proporțională pe liste de partid la un sistem mixt uninominal și proporțional (o propunere similară proiectului de lege nr. 123 și versiunii combinate). (Biglino, Darmanovic, Gonzalez, & Deriaz, 24 March 2014)

Proiectul a fost adoptat pe 19 aprilie 2013. Dar la mai puțin de o lună s-a revenit la sistemul electoral proporțional, sistemul nou adoptat fiind acuzat de mai multe curențe de către organizațiile internaționale, Codul electoral a revenind la sistemul electoral proporțional.

În martie 2014, Comisia de la Veneția și OSCE/BIDDO au adoptat avizul comun pe marginea unei alte propuneri de introducere a sistemului electoral mixt, care a ridicat un număr de îngrijorări. După cum s-a subliniat în acel aviz comun modificarea sistemului electoral nu este o noutate în Republica Moldova. Din 2014, datorită reintroducerii alegerii directe a Președintelui Republicii Moldova, Codul Electoral a fost modificat, printre altele, pentru a (re)introduce prevederile pentru alegerile prezidențiale. (Barrett, Holmøyvik, Kask, & Hilscher-Bogusevich, 19 iunie 2017, p.16).

La 30 noiembrie 2014 au loc alegeri parlamentare ordinare, la scrutin participând 26 concurenți electorali (la finele campaniei au rămas 24 concurenți). Rata de participare la scrutin a constituit 57.28%, iar mandatele de deputat au fost distribuite în felul următor: PSRM — 25 mandate, PLDM — 23, PCRM — 21, PDM — 19 și PL — 13. TPAP 2016

Comisia Electorală Centrală este din nou modificată prin Hotărârea nr. 144 din 17 iunie 2016, a Parlamentul, iar prin HCEC nr. 1 din 27 iunie 2016 „Cu privire la numirea în funcție a președintelui, vicepreședintelui și secretarului Comisiei Electorale Centrale, președinte al Comisiei a fost aleasă Alina Russu, vicepreședinte – Rodica Ciubotaru și secretar – Veaceslav Agrigoroae. (www.cec.md)

În 2017 reapare ideea de schimbare a sistemului electoral. Proiectul de lege propune un sistem electoral mixt paralel. Acesta prevede că 50 de deputați vor fi aleși prin sistemul proporțional pe bază de listă închisă într-o circumscripție națională unică, iar 51 de deputați vor fi aleși în circumscripții uninominale prin sistem majoritar, în care candidatul câștigător primește cele mai multe voturi din totalul de voturi valabil exprimate. Alegătorul ar avea la dispoziție două buletine de vot, unul pentru componenta proporțională și unul pentru componenta majoritară a alegerilor (articolul 4(2)). Spre deosebire de sistemul mixt propus în 2013, nu se cere o majoritate absolută a voturilor în circumscripțiile uninominale și nu se prevede un al doilea tur de scrutin: pentru componenta uninominală este introdus mai degrabă un sistem clasic al majorității simple. Candidații pot să se

înainteze simultan atât în circumscripția națională, cât și în cele uninominale, cea din urmă fiind prioritară dacă acesta este ales în ambele circumscripții. (Raport la proiectul de lege nr 123, 2017.)

Cât privește introducerea unui sistem electoral mixt și contextul politic specific din Republica Moldova, avizul comun din 2014, elaborat în baza consultării cu partidele politice, organizațiile non-guvernamentale și experții exprima îngrijorări cu privire la consecințele similare. OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția au concluzionat că adoptarea unui sistem electoral mixt în Republica Moldova „a ridicat preocupări serioase și ar putea avea neajunsuri importante”. Par a fi puține temeiuri pentru a reexamina această evaluare doar la o distanță de trei ani. Pe durata vizitei la Chișinău, multe părți interesate și-au exprimat din nou îngrijorarea privind faptul că în contextul politic actual din Republica Moldova, orice sistem electoral cu o componentă majoritară importantă ar face posibilă influența necuvenită din partea oamenilor de afaceri locali sau a altor actori care urmăresc propriile interese separate. Astfel, în contextul politic actual, introducerea unui sistem electoral mixt încă mai ridică îngrijorări serioase.

În concluzie putem menționa că tânărul stat Republica Moldova are tendințe de afirmare a unui stat democratic. Renunțarea la regimul totalitar, adoptarea unei legislații racordate cât de cât la cea internațională, organizarea alegerilor în baza pluralismului politic, modificările efectuate la regimul de guvernare, schimbarea sistemului electoral ne demonstrează că Republica Moldova nu este determinată încă asupra unui model oarecare, aflându-se într-o transformare continuă. Această tendință de schimbare face ca Republica Moldova să colaboreze cu alte entități statale și Organizațiilor Internaționale, să ceară ajutor sau consultați, expertize în diferite domenii. Organizațiile Internaționale și partenerii de dezvoltare și-au exprimat îngrijorările referitoare la schimbările oscilante din Republica Moldova, recomandând ca autoritățile să fie mai hotărâte. Necătând la aceasta, Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 154 din 20 iulie 2017, a introdus un nou *sistem electoral mixt*, în baza căruia urmează să se desfășoare următoarele alegeri parlamentare din 24 februarie 2019.

Referințe bibliografice:

1. Anikin V., & Solomon C., (2011). *Republica Moldova: alegerile, puterea, societatea civilă*. Chișinău.
2. Barrett., Holmøyvik., Kask., & Hilscher-Bogussevich., (19 iunie 2017). Aviz comun pe marginea proiectelor de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative (sistemul electoral pentru alegerile parlamentare). Strasbourg/Varșovia. Disponibil <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=ImJ8jow02IY%3D&tabid=254&language=ro->

RO

3. Biglino., Darmanovic., Gonzalez., & Deriaz., (24 March 2014). *Joint opinion on the draft law amending the electoral legislation of the Republic of Moldova*. Strasbourg,/Warsaw. Disponibil [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2014\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)003-e)
4. Cernenco M., Ciurea C., Negru E., & Serebrian O., (2001). *Alegerile într-o societate democratică*. Chișinău.
5. Certan I., (2008). *Stînga politică în Republica Moldova, 1989-2001*, Chișinău: USM.
6. Cimpoșu D., (2012). *Regimul post-totalitar din Republica Moldova (1990-2012)*, Târgoviște: Cetatea de Scaun
7. Gurin C., & Boțan I., (2010). *Recomandările instituțiilor internaționale vizând legislația și procedurile electorale în Republica Moldova*. Studiu analitic, ADEPT, Chișinău.
8. <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/2001/>
9. <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/2005/>
10. <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/2009/>
11. <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/20092/>
12. <https://www.cec.md/ro/scurt-istoric-2767.html>
13. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2014\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)003-e)
14. Juc V., (2001). Viața politică în Republica Moldova. În *Destin Românesc*. Revistă de istorie și cultură, Nr. 4.
15. Platon M., (2007). *Administrație publică*. Chișinău: Universul.
16. Raport la proiectul de lege nr 123, (2017). Accesibil pe: <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=6%2B0c4aPGaYQ%3D&tabid=254&language=ro-RO>
17. Solomon C., (2002). *Aspecte ale vieții politice în Republica Moldova (1989-2002)*. Chișinău: USM.
18. Tulbure Al., & Petkov Al., (1997). Parlamentarismul în Republica Moldova: formarea, instituționalizarea, realizările. În *Aspecte ale practicii parlamentare, relațiile dintre Parlament și Guvern (Republica Moldova)*, Chișinău.